

عملکرد بودجه استان ایلام طی سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲

(بخش دوم وضعیت اقتصادی استان ایلام)

کاری از کمیته اقتصادی حزب مجمع فرهنگیان ایران اسلامی-منطقه ایلام

آبان ماه ۱۴۰۳

مقدمه:

قانون بودجه‌ی کشور، بصورت سالانه نوشته می شود و به طور کلی دارای سیکل بودجه شامل تهیه و پیشنهاد بودجه، تصویب بودجه، اجرای بودجه و نظارت بر اجرای بودجه است.

ابتدا عملکرد بودجه‌ی دستگاه‌های اجرایی در سال گذشته توسط وزارت اقتصاد تهیه می شود و معمولاً تا پایان آذرماه تسلیم دبیرخانه دولت (سازمان برنامه و بودجه ی کشور) می شود و سازمان برنامه و بودجه با دریافت برنامه های هیأت دولت و تمامی دستگاه های اجرایی و به کمک شاخص های بانک مرکزی و وزارت امور اقتصاد و دارایی نسبت به پیش نویس بودجه اقدام و آن را تسلیم رئیس جمهور می کند، رئیس جمهور لایحه‌ی بودجه را به مجلس شورای اسلامی تقدیم می کند، که مجلس پس از بررسی و تصویب آن به شکل قانون بودجه به رئیس جمهور برگشت می دهد، با دستور ریاست جمهوری به سازمان برنامه و بودجه و سایر دستگاه های اجرایی برای اجراء ابلاغ می گردد.

گزارش حاضر که بخش دوم سیمای اقتصادی استان ایلام را تشکیل می دهد، تحلیلی است بر اعتبارات بودجه‌ی عمومی (غیر انتفاعی) دولت در استان ایلام طی سال های ۱۴۰۰ تا تیرماه ۱۴۰۳ بوده و به فراز و فرود آن می پردازد. در قسمت دوم این گزارش عملکرد درآمدهای عمومی دولت در استان ایلام طی سال های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

امید است یافته های دو گزارش تدوین شده در کمیته اقتصادی حزب مجمع فرهنگیان ایران اسلامی- منطقه ایلام توانسته باشد، نمایانگر سیمای کلی و واقعی اقتصادی استان ایلام بوده و به علاقمندان این حوزه و همچنین به مدیران دولت چهاردهم در راستای برنامه ریزی اقتصادی و بهبود وضعیت اقتصادی استان کمک نماید.

الف) اعتبارات بودجه‌ی عمومی (غیر انتفاعی) دولت در استان ایلام و نظارت بر اجرای آن

نظارت بر اجرای بودجه که آخرین مرحله از سیکل بودجه است به دو شکل نظارت درونی و بیرونی صورت می‌پذیرد. نظارت درونی، نظارت دولت بر دولت که خود به دو شکل نظارت مالی و نظارت عملیاتی بدین شرح، نظارت مالی بر طبق ماده ۹۰ قانون محاسبات عمومی توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی و نظارت عملیاتی بر طبق تبصره ذیل ماده ۹۰ قانون یاد شده توسط سازمان برنامه و بودجه صورت می‌پذیرد.

نظارت بیرونی هم به دو صورت انجام می‌شود که شامل نظارت بعد از خرج بر طبق ماده ۹۵ قانون توسط دیوان محاسبات کشور، به نمایندگی از مجلس و نظارت بر تمامی مراحل انجام خرج و به طور کلی نظارت بر حسن اجرای امور توسط سازمان بازرسی کشور به نمایندگی از طرف قوه قضائیه شکل می‌گیرد.

بر اساس قانون بودجه سنواتی، معمولاً بودجه از دو بخش: الف- بودجه غیر انتفاعی ب- بودجه انتفاعی تشکیل می‌شود.

همان‌طوری که از عنوان بودجه‌ی انتفاعی بر می‌آید، یعنی بودجه‌ی بانک‌ها، شرکت‌های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت که با هدف کسب درآمد و سود تشکیل شده اند اطلاق می‌گردد. معمولاً هر ساله در قانون بودجه مبلغی از لحاظ درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار برای آن پیش بینی و از حیث هزینه‌ها و سایر پرداخت‌ها همان مبلغ را برآورد می‌کنند.

بودجه غیرانتفاعی یا منابع عمومی بودجه دولت مربوط به وزارتخانه‌ها، مؤسسات و سازمان‌های دولتی است که بر اساس اهدافی که در قانون مصرح شده، مربوط می‌شود و بر همین اساس، هر ساله مبلغی را از لحاظ درآمدهای عمومی دولت و واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی پیش‌بینی و همین مبلغ را جهت مصارف عمومی دولت به جهت هزینه‌ها و تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی برآورد می‌کنند.

همانطور که در تعاریف بودجه‌ی انتفاعی و بودجه‌ی غیرانتفاعی آمده است، اصل بر تعادل بودجه است و در صورت ناترازی منابع و مصارف با پدیده‌ای به نام کسری بودجه (در صورت غلبه مصارف بر منابع) و یا مازاد بودجه (در صورت غلبه منابع بر مصارف) بوجود می‌آید.

جدول (۱) مربوط به اعتبارات بودجه ی عمومی (غیر انتفاعی) دولت در استان ایلام

(ارقام به میلیون ریال)

درصد	تغییرات به ۱۴۰۱ ۱۴۰۲	تغییرات ۱۴۰۰ به ۱۴۰۱		لغایت تیرماه ۱۴۰۳			سال ۱۴۰۲		سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		نوع اعتبار	
		درصد	تخصیص اعتبار	تخصیص اعتبار	اعتبار مصوب	تخصیص اعتبار	اعتبار مصوب	تخصیص اعتبار	اعتبار مصوب	تخصیص اعتبار	اعتبار مصوب	تخصیص اعتبار	اعتبار مصوب	استانی
۲۳	۱,۸۸۵,۷۴۴	۴۲	۲,۴۴۱,۶۴۰	۳,۷۱۷,۷۸۴	۳,۹۰۸,۹۶۸	۱۰,۱۲۵,۳۲۳	۱۰,۱۵۰,۰۸۶	۷,۸۷۶,۴۸۹	۸,۲۶۴,۳۴۲	۵,۷۸۸,۵۲۶	۵,۸۲۲,۷۰۲	هزینه ای		
-۱	(350,839)	۵۳	۱۳,۳۵۷,۴۵۶	-	-	۳۸,۲۳۵,۵۶۸	۳۸,۲۳۵,۵۶۸	۳۸,۵۸۶,۴۰۷	۳۸,۵۸۶,۴۰۷	۲۵,۲۲۸,۹۵۱	۲۵,۲۲۸,۹۵۱	ملی ابلاغی		
۲۹	۱,۴۷۶,۲۹۷	۳۵	۱,۳۲۵,۴۰۸	-	-	۶,۵۷۶,۶۱۹	۶,۵۸۰,۰۵۱	۵,۱۰۲,۲۵۵	۵,۱۰۳,۷۵۴	۳,۷۷۶,۶۱۹	۳,۷۷۸,۳۴۶	اختصاصی		
۶	۳,۰۱۱,۲۰۲	۴۹	۱۷,۱۲۴,۵۰۴	-	-	۵۴,۹۳۷,۵۱۰	۵۴,۹۶۵,۷۰۵	۵۱,۵۶۵,۱۵۱	۵۱,۹۵۴,۵۰۳	۳۴,۷۹۴,۰۹۶	۳۴,۸۲۹,۹۹۹	جمع هزینه ای		
۱۵	۲,۵۴۷,۲۰۷	۴۱	۴,۹۱۴,۷۸۶	۱,۱۷۲,۱۰۰	۱۶,۳۳۳,۸۷۱	۱۲,۱۸۱,۵۲۱	۱۹,۳۵۱,۰۱۷	۱۳,۲۲۲,۸۴۹	۱۶,۸۰۳,۸۱۰	۵,۱۹۶,۴۰۷	۱۱,۸۸۹,۰۲۴	استانی		
۱	۱۲۲,۷۹۶	۶۰	۶,۴۰۶,۰۴۲	-	-	۱۷,۱۹۰,۴۵۴	۱۷,۱۹۰,۴۵۴	۱۷,۰۶۷,۶۵۸	۱۷,۰۶۷,۶۵۸	۱۰,۶۶۱,۶۱۶	۱۰,۶۶۱,۶۱۶	ملی ابلاغی		
۲۶۹	۷۸۵,۸۳۲	-۷	(21,832)	-	-	۱,۰۷۶,۵۹۵	۱,۰۷۷,۴۴۸	۲۸۸,۲۳۹	۲۹۱,۶۱۶	۳۱۱,۳۴۱	۳۱۳,۴۴۸	اختصاصی		
۱۰	۳,۴۵۵,۸۳۵	۴۹	۱۱,۲۹۸,۹۹۶	-	-	۳۰,۴۴۸,۵۷۰	۳۷,۶۱۸,۹۱۹	۳۰,۵۷۸,۷۴۶	۳۴,۱۶۳,۰۸۴	۱۶,۱۶۹,۳۶۴	۲۲,۸۶۴,۰۸۸	جمع تملک دارایی های سرمایه ای		
۸	۶,۴۶۷,۰۳۷	۴۹	۲۸,۴۲۳,۵۰۰	-	-	۸۵,۳۸۶,۰۸۰	۹۲,۵۸۴,۶۲۴	۸۲,۱۴۳,۸۹۷	۸۶,۱۱۷,۵۸۷	۵۰,۹۶۳,۴۶۰	۵۷,۶۹۴,۰۸۷	جمع کل		
							چهار دهم درصد بودجه کشور	پنج دهم درصد بودجه کشور	شش دهم درصد بودجه کشور		چهار دهم درصد بودجه کشور	ملاحظات		

بودجه‌ی عمومی دولت (غیرانتفاعی) کل کشور در سال ۱۴۰۰ مبلغ $۱۳/۷۳۷/۶۹۹/۲۶۸$ میلیون ریال بوده است که از این مبلغ سهم استان ایلام $۵۷/۶۹۴/۰۸۷$ میلیون ریال در نظر گرفته شده است. یعنی ۴ دهم در صد از بودجه‌ی کشور جهت ایلام اعتبار مصوب در نظر گرفته شده است که از مبلغ مذکور ۶۷۰ میلیارد تومان بلا تخصیص (محقق نشده) مانده است.

در سال ۱۴۰۱ بودجه‌ی عمومی کل کشور (غیرانتفاعی کشور) مبلغ $۱۵/۲۷۳/۷۱۴/۶۱۳$ میلیون ریال بودجه‌ی استان ایلام $۸۶/۱۱۷/۵۸۷$ میلیون ریال مصوب شده است، یعنی در سال ۱۴۰۱ از بودجه‌ی کل کشور سهم استان ایلام ۶ دهم در صد در نظر گرفته شده و عملاً ۵ دهم در صد اختصاص یافته است یعنی ۴۰۰ میلیارد تومان آن بلا تخصیص مانده است.

در سال ۱۴۰۲ بودجه‌ی عمومی کل کشور (غیرانتفاعی کشور) مبلغ $۲۲/۲۷۳/۷۱۴/۶۱۳$ میلیون ریال و بودجه‌ی استان ایلام $۹۲/۵۸۴/۶۲۴$ میلیون ریال بوده است که نشانگر این است که سهم استان ایلام از بودجه عمومی کشور ۴ دهم درصد بوده و از میزان تصویب شده معادل ۲۵۰ میلیارد تومان آن تخصیص نخورده است.

اگر جمعیت استان ایلام را هشت‌دهم جمعیت کل کشور در نظر بگیریم سرانه‌ی استان ایلام از بودجه‌ی عمومی دولت معادل ۵۰ درصد سرانه‌ی کشوری است. همانطوری که از جدول پیداست مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و هزینه‌ای سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۴۰۰، ۴۹٪ رشد داشته است. در سال ۱۴۰۲ مجموع اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نسبت به سال ۱۴۰۱، ۸٪ رشد نشان می‌دهد این میزان رشد در مقایسه با تورم اعلام شده از سوی مرکزی آمار کافی نیست و نشان می‌دهد که اوضاع منابع عمومی مناسب نیست.

اما نکته‌ای که خیلی به چشم می‌آید این است که اعتبارات ابلاغی هزینه‌ای در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال ۱۴۰۱ یک درصد ($۳۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰$ تومان) کاهش یافته است که چهار علت برای آن متصور است. حالت اول: دستگاه‌هایی که بودجه‌ی ابلاغی داشته‌اند در سال ۱۴۰۲ به استانی تبدیل شده‌اند. حالت دوم: از میزان احکام کارگزینی کارکنان دولت استان در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال ۱۴۰۱ کاهش داشته‌اند. حالت سوم: از کارکنان دستگاه‌هایی که ابلاغی هستند بنابر دلایل بازنشستگی، اخراج و فوت کاسته شده باشد.

حالت چهارم: اعتبارات ابلاغی فصول غیر پرسنلی یا به تعبیر بودجه‌ای‌ها سایر فصول کم شده باشد که این حالت محتمل‌تر است.

ب) بدهی‌های دولت در بخش بودجه عمومی استان ایلام :

بر اساس آمار جمع آوری شده از عملکرد دستگاه‌های اجرایی استان در مرکز بدهی‌های وزارت اقتصاد میزان خالص بدهی‌های دولت در بخش بودجه غیرانتفاعی دولت تا پایان سال ۱۴۰۲ تقریباً ۵۶/۳۴۰/۳۰۱ میلیون ریال می‌باشد. یعنی معادل یک ۶۱٪ بودجه سال استان شامل اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، ناگفته‌نماند این ارقام و خروجی سیستم حسابداری تعهدی بخش عمومی است و با توجه به اینکه هنوز کامل محقق نشده است رقم بدهی‌ها ممکن است افزایش یابد.

جدول (۲) عملکرد درآمدهای عمومی دولت در استان ایلام (ارقام به میلیون ریال)

سال عملکرد	پیش بینی	وصولی (تحقق یافته)	مازاد	درصد تحقق	درآمدهای مالیاتی	سایر درآمدها
۱۴۰۰	۴,۳۶۳,۴۲۰	۵,۷۰۵,۷۰۲۴	۱,۳۴۳,۳۰۴	۱۳۱	۵,۳۵۰,۶۵۱	۳۵۵,۰۷۳
۱۴۰۱	۹,۲۸۶,۹۰۰	۹,۹۳۷,۵۵۹	۶۵۰,۶۵۹	۱۰۷	۹,۲۹۲,۲۸۵	۶۴۵,۲۷۴
۱۴۰۲	۱۰,۵۱۳,۳۱۷	۱۷,۸۹۵,۵۷۷	۷,۳۸۲,۲۶۰	۱۷۰	۱۷,۲۸۳,۳۳۸	۶۱۲,۲۳۹

همانطوری که از جدول شماره (۲) عملکرد درآمدهای دولت در استان ایلام ملاحظه می‌شود، جدای از مبنای پیش‌بینی آن در نگاه اول دولت سیزدهم عملکرد نسبتاً خوبی داشته است، سال ۱۴۰۰ از میزان پیش‌بینی درآمد ۳۱٪ مازاد پیش‌بینی وصول شده است و در سال ۱۴۰۱ نسبت به میزان پیش‌بینی ۷٪ مازاد و در سال ۱۴۰۲، ۷۰٪ مازاد وصولی داشته‌اند. اگر بخواهیم معیار سنجش را فقط میزان پیش‌بینی در نظر بگیریم، چنین نیز می‌باشد یعنی عملکرد خوبی داشته است.

حال در مقایسه با میزان اعتبار مصوب یا بودجه‌ی استان و براساس میزانی از بودجه که توسط درآمدهای استان پوشش داده می‌شود این سنجش را انجام دهیم.

می‌بینیم که، اولاً از کل درآمدهای مالیاتی ۱۰٪ مربوط به مالیات حقوق است که یک مالیات تکلیفی است نه تشخیصی و در واقع دولت بطور خاص اداره کل امور مالیاتی استان در آن نقشی نداشته است. ثانیاً در سال

۱۴۰۰ فقط ۱۶٪ از بودجه ی اعتبارات هزینه ای و ۱۰٪ از کل بودجه استان شامل اعتبارات هزینه ای و تملک دارایی های سرمایه ای را پوشش می دهد و با ۹٪ کسری بودجه در سال ۱۴۰۰ در ایلام مواجه هستیم.

در سال ۱۴۰۱ از بودجه ی اعتبارات هزینه ای ۱۹٪ و از کل بودجه ی استان شامل اعتبارات هزینه های و تملک دارایی های سرمایه ای ۱۲٪ را پوشش می دهند و با ۸۸٪ کسری بودجه در استان ایلام مواجه هستیم.

در سال ۱۴۰۲ از بودجه ی هزینه ای ۳۳٪ و از کل بودجه ی استان شامل اعتبارات هزینه ای و تملک داراییهای سرمایه ای ۲۱٪ را تأمین می کند، یعنی با ۷۹٪ کسری بودجه در استان ایلام مواجه هستیم.

نتایج فوق نشانگر اوضاع فاجعه بار محیط کسب و کار در استان ایلام می باشد، یعنی هر چقدر بخش خصوصی فعال و مولد باشد، میزان مالیات و به تبع آن درآمدهای عمومی دولت رشد می یابد و باعث می شود استان ایلام از یک استان مصرف کننده به یک استان درآمدزا یا مولد تبدیل شود.

برای همین پیشنهاد می شود در حوزه گردشگری عمومی، مذهبی، باستانی و طبیعت گردی، کشاورزی، حوزه ی نفت و گاز، در حوزه ی صادرات و واردات با توجه به موقعیت جغرافیایی استان با دارا بودن مرزی امن و گسترده با کشور عراق، نه صرفاً به عنوان یک استان واسطه بلکه به عنوان یک استان مولد که بتواند محصولات تولیدی خود را به عراق صادر کند و بدین ترتیب برای استان و کشور ارزآوری کند و بتواند درآمدهای عمومی دولت را افزایش داده و استان را به قطب درآمدی تبدیل کرد.

پایان گزارش